

УДК 343.341

Олег Юрійович БАЛИЧЕВ,

аспірант кафедри кримінального права
Інституту права імені Володимира Сташиса
Класичного приватного університету (м. Запоріжжя)

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ МЕТИ ТЕРОРИЗМУ

Однією з пріоритетних функцій будь-якої держави є попередження та протидія злочинності, у тому числі шляхом удосконалення вітчизняного законодавства. Спрямованість України на вступ до Європейського Союзу (далі – ЄС) призвело до значних політичних та соціально-економічних змін. Серед домовленостей України та ЄС можна назвати і погодження посилити взаємну відповідальність у сфері запобігання проявам тероризму.

За для ефективної боротьби з тероризмом в Україні було зроблено не мало кроків на національному та міжнародному рівні, зокрема ратифіковано низку міжнародно-правових документів, наприклад таких, як: Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму, Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом [1, с. 26] тощо. Також 20 березня 2003 р. було прийнято Закон України «Про боротьбу з тероризмом» [2], а 14 жовтня 2014 р. – Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [3]. Кримінальну відповідальність за злочини, пов'язані з тероризмом, передбачено у Розділі IX Кримінального кодексу України (далі – КК України) «Злочини проти громадської безпеки» [4].

Незважаючи на зазначене, кримінальне законодавство України потребує певних уточнень, у тому числі і щодо мети тероризму. Це пов'язано з тим, що тероризм є динамічним, багатограним та неоднозначним феноменом, який має багато проявів.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» тероризм – це суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [2].

У сучасній кримінально-правовій літературі категорія «тероризм», як єдине ціле, розглядається у трьох площинах. По-перше – у широкому розумінні як терористична діяльність [5, с. 351].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» терористична діяльність охоплює: планування, організацію, підготовку та реалізацію терористичних актів; підбурювання до вчинення терористичних актів, насильства над фізичними особами або організаціями, знищення матеріальних об'єктів у терористичних цілях; організацію незаконних збройних формувань, злочинних угруповань (злочинних організацій), організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів, так само як і участь у таких актах; вербування, озброєння, підготовку та використання терористів; пропаганду і поширення ідеології тероризму; фінансування та інше сприяння тероризму [2].

По-друге тероризм визначається як сукупність злочинів терористичного спрямування передбачених КК України [6, с. 73]. Кримінальну відповідальність за такі злочини містить цілий блок норм КК України, таких як: терористичний акт (ст. 258), втягнення у вчинення терористичного акту (ст. 258-1), публічні заклики до вчинення терористичного акту (ст. 258-2), створення терористичної групи чи терористичної організації (ст. 258-3), сприяння вчиненню терористичного акту (ст. 258-4), фінансування тероризму (ст. 258-5) [4]. Практично, ці норми відображують сутність терористичної діяльності.

По-третє тероризм розглядається у вузькому розумінні саме як кримінально-каране злочинне діяння «терористичний акт» (ст. 258 КК України) – застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування,

службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою [4].

Тобто поняття «тероризм» та розглянуті категорії є співвідношенням цілого і частини, де частини – це взаємопов'язані елементи, що у сукупності найбільш повно характеризують ціле. В свою чергу вчинення терористичного акту виступає як кінцевий результат тероризму та характеризується конкретною метою – здійснити вплив на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного. Метою ж більшості злочинів терористичного спрямування є вчинення терористичного акту або сприяння його вчиненню. Отже кінцева мета тероризму, як соціально-політичного явища, має співпадати з кінцевою метою вчинення терористичного акту, що потребує узгодження норм КК України та Закону України «Про боротьбу з тероризмом».

Список бібліографічних посилань

1. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні : аналіт. доп. / О. О. Резнікова, А. О. Місюра, С. В. Дрьомов, К. Є. Войтовський ; за заг. ред. О. О. Резнікової. Київ : НІСД, 2017. 60 с.
2. Про боротьбу з тероризмом : закону України від 20.03.2003 № 638-IV // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15> (дата звернення: 06.03.2019).
3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : закон України від 14.10.2014 № 1702-VII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18> (дата звернення: 06.03.2019).
4. Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 № 2341-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 06.03.2019).
5. Ємельянов В. П. Понятійний апарат у сфері правової протидії тероризму: теоретичне та практичне значення. *Форум права*. 2011. № 1. С. 348–361. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2011_1_58.pdf (дата звернення: 06.03.2019).
6. Фесенко Є. В. Проблеми кримінально-правової протидії тероризму в Україні. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. Т. 7, № 4. С. 72–76.

Одержано 11.03.2019

УДК 343.9(477)

Ірина Олександрівна БАНДУРКА,

доктор юридичних наук,

доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДСЬКОЇ МОРАЛЬНОСТІ

Серед негативних явищ у сфері захисту конституційних прав і свобод громадян України останнім часом звертають на себе увагу проблеми із забезпеченням особистої недоторканності, свободи, честі та гідності людини. Особливе занепокоєння викликає не лише той факт, що в Україні протягом досить тривалого часу спостерігається стійка тенденція до існування доволі високого рівня насильницької та агресивної злочинності у сфері забезпечення громадського порядку та охорони моральності, але й значне поширення порівняно нових видів злочинних проявів.

Відповідно до ст. 3 Конституції України «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю» [1]. Це, в свою чергу, потребує не лише вдосконалення чинного законодавства, але і правозастосовної практики в найбільш актуальних, проблемних випадках. Одним з таких пріоритетних питань є протидія злочинам проти громадського порядку і моральності, які викликають особливу стурбованість